

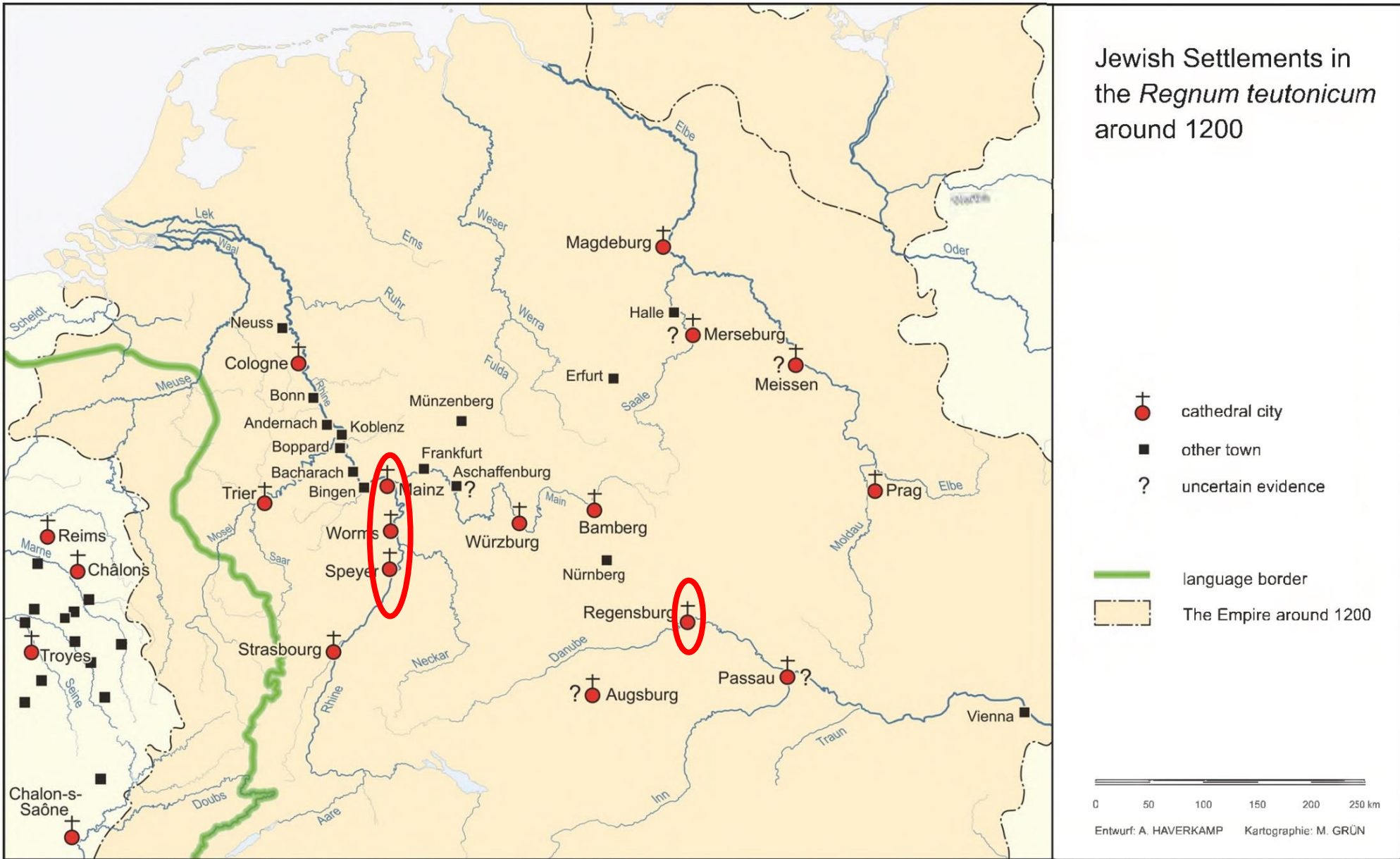
Unit 1: Introduction

A Hasid in Medieval Garb Piety and Popular Religion in Ashkenaz and Beyond

Dr. Rachel Furst
Drisha, Spring 2023

כְּנִסְתָּהּ בְּיַד יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
נִמְלֵט וְהַיּוֹם אִם שָׂוִי אֵין
כִּי הוֹחֵה אֱלֹהֵינוּ הַיּוֹם
הַזֶּה כִּי אֵין רַחֲמֵינוּ
כִּי הַשְׁקֵטִים וְהַיּוֹם
כִּי הַשְׁקֵטִים וְהַיּוֹם
דְּרֵי אֲנָחְנוּ שְׂאִסּוֹר
הַכֶּסֶד אֵין וַיִּתְקַן
אוֹתוֹ כִּי רָחֵם דְּאֵין
דְּשָׂרֵי וְרַחֲמֵינוּ אֵין
דְּכִינֵה דְרַב אֲדֵין
כִּי בְּטוֹב לֹא הוֹחֵה
אֲסֵרוֹ כִּי בְּטוֹב אֲסֵרוֹ
וְאֵין כִּי קִדּוֹ כֶּסֶד אֲוִי
כִּי בְּטוֹב אֲוִי וְרַחֲמֵינוּ
כִּי הַיּוֹם דְּרַב אֲדֵין
הוּא וְכִי אֲהַטְבִּיל לֵב
פִּישׁ וְגַד שְׂפִירָה הַיּוֹם
שֶׁל קִדּוֹ יִכְסֹךְ אֲוִי
כִּי אֲדֵין קִדּוֹ שְׂאִי
כִּי אֲדֵין כִּי אֲדֵין קִדּוֹ
שֶׁל אֲדֵין וְהַיּוֹם
כֶּסֶד אֲוִי כִּי שֶׁל
הַיּוֹם

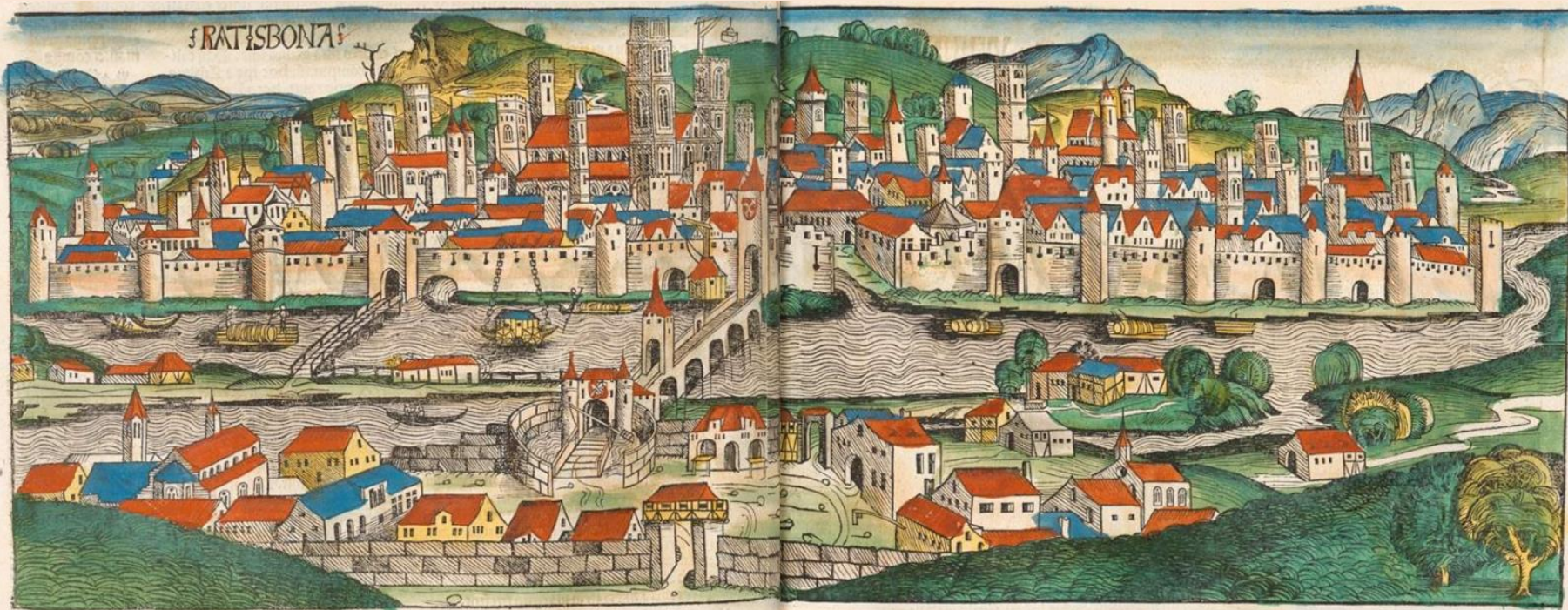

Jews in the Medieval German Kingdom

(credit: Alfred Haverkamp, "Jews in the Medieval German Kingdom," Online Edition, Trier University Library, 2015)

Central figures associated with *Sefer Hasidim* and *Hasidei Ashkenaz*:

- Shmuel b. Kalonymous “He-Hasid” of Speyer (d. 12th century)
- Yehudah b. Shmuel “He-Hasid” of Speyer, then Regensburg (d. 1217)
- Eleazar b. Yehudah of Worms (d. before 1234)

ספר החסידים

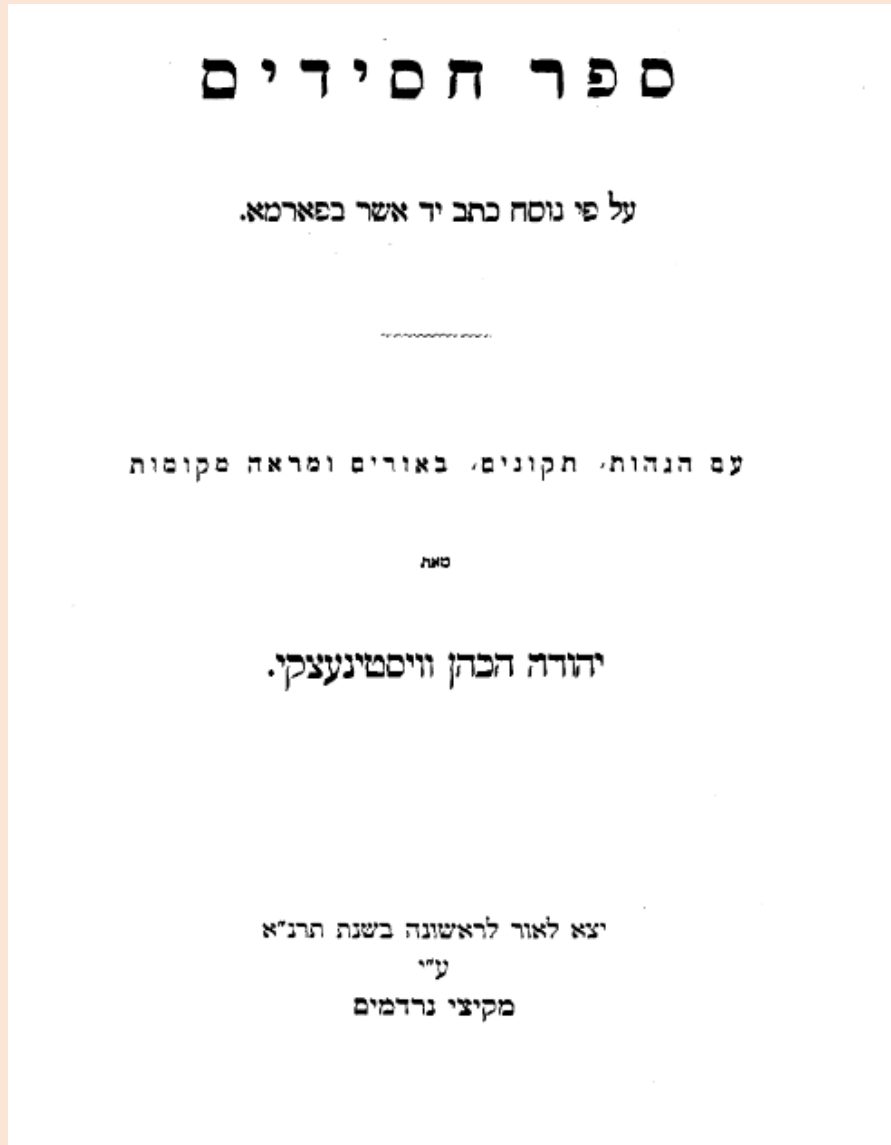
לפני השדוים - לטובי הדור הנבחרים - המהלכים האלה נין
העומדים - מחוקק נכשטים נעמים ונכבדים - עם מוסרי דרכים עונים
ולמחייבים - לסדננים ולחלמורים - ועשו תורה על עצמם ומסחו
ועולוהו - בשמו כן הללו - כלל פיקוד הקטות וענפיהם וענמי
שנייהם נכשטים נעמי ונכבדים עם כל סרי חגדים ודברי עוסק ומוכחה
לדבים וחידים - עם מעשים נורחים ונפלאים שחשנו כינוי המפדלים:

חברו אב וראש לכל החסידים השרירים
הקדוש האלקי רבינו יהודה
החסיד זצ"ל:

ומפני שמה ספר הזה תעולם ומאנים קדמוניות עד שח
סגור ומסוגר באין יוטא ואין בא ואין תבין תכח הגילמות
היופנות ומסורבות ומשוככות ולשונות מנומנות ומכח
הפירוש מפורש ושם שכל ומחוקק מכל לקרא
בספר תורת אלקים ולהבין בתקראם כאשר עין כל תחזה
בתושרים - בכך באתי לכות את הדבים להדפיס ספר
הסידים עם הפירוש התחוקן מכל התשכולים
בכך בהקתי תעמוד לפד לדור דודים - לראות בניס ונני
בניס עוסקים בתורה ובתמות שתמיני אמונים - אחן:

נדפס פה קק
פרנקפורט דמיין
בדפוס החדש ה"ה כהר"ר שלמה זלמן אפטרוד
לסדר ולפרט ועשית ונתיך לכבוד ולתפארת:

בבית יוחאן קעלנר

Mekitzei Nirdamim, ed. Jehudah Wistinetski, 1891
• based on Parma manuscript, c. 1300

Mosad HaRav Kook, ed. Reuven Margalioth, 1957
• based on Bologna edition of 1538 (first printing)

IVAN G. MARCUS
PIETY AND SOCIETY
THE JEWISH PRETISTS OF MEDIEVAL GERMANY

Brill, 1981

Practicing Piety in Medieval Ashkenaz

Men, Women, and Everyday
Religious Observance

ELISHEVA BAUMGARTEN

University of
Pennsylvania,
2014

א. ליראי השם ולהושבי שמו אכתוב זה ספר זכרון לפניהם למען ילמדו ליראה את ה' ואת בניהם ילמדון ולא שאני חכם מבני דורי כי קטן אני במעשים טובים ובתורה כי יש בדורי חכמים בתורה ובכל חכמה ומעשים ובעלי יראה יותר ממני אלא מרב חכמתם מפלפלים בתלמוד אשר אין קץ לחכמתה (ב) ואומר, הנה יש יראי השם זה גדול מזה בחכמה וחסידים ויש חסיד חכם בתורה ויש (ג) חסיד שלבו הולך (ג) אחרי רצון בוראו ואינו מרבה מעשים טובים כחסיד וחכם, מפני שקבל מרבו, ומה שחבירו לא הרבה מפני שלא קבל מרבו ולא היה חכם להבין מלבו, ואילו היה יודע היה מקבל ומקיים, לפי שאמרו (ד) לעולם יהא אדם ערום ביראה. והנה

Sefer Hasidim (Parma), no. 1

For those who fear God and are mindful of His name do I write this book of remembrance (Mal. 3:16) so that they may learn [how] to fear God. . . . There is a Hasid whose heart goes out to [i.e., aspires to do] the will of his Creator but he does not perform as many good deeds as the wise Hasid . . . for [these demands] were not passed on to him by his teacher and he was not wise enough to infer them by himself, but had he known he would have accepted and fulfilled them. For they [our Sages] have said [Berakot 17a] “A man must be cunning in the fear [of the Lord] (*‘arum be-yir’ah*). . . .”

ספר חסידים (פרמה), ס' א'

מי שלא למד או שאין לבו ספוג לקבל התלמוד ואפילו קבל הרי סתום פעמים ומפוזר שאינו יכול לקבץ ולדעת. ומצינו בתורה שכל מי שיכול להבין אע"פ שלא נצטוו נענש עליה שלא שם על לב. שנאמ' (במדבר לא יד) ויקצף משה על פקודי החיל שרי האלפים ושרי המאות הבאים מצבא המלחמה ויאמר אליהם החייתם כל נקבה. ולמה לא ענו לו למה לא צוית לנו והלא לא אמרת לנו להמית הנשים(ה) אלא שידע משה שהיו חכמים ובקיאין לרון קל וחומר(ו) ומה כנענים שכתוב בהן (דברים כ טז יח) לא תחיה כל נשמה למען אשר לא ילמדון אתכם לעשות וגו' וכתוב (שם ז ד) כי יסיר את בנך מאחרי שמא יחטיאך להבא אלו שכבר חטאו והחטיאו לא כל שכן. והיה לכם לרון קו"ח. וכן למה לא אמר

Sefer Hasidim (Parma), no. 1

And we find in the Torah that anyone who was capable of understanding [a demand] even though he was not [explicitly] commanded is punished for not realizing [the requirement] on his own. “And Moses was angry with the officers of the army . . . who had come from the service of the war. And he said to them, ‘Have you let all the women live?’” (Num. 31:14–15). Why did they not reply, “You did not command us, for you did not tell us to kill the women”? But Moses knew that they were wise and perspicacious enough to infer [this command] on their own. Similarly, why did not Balaam reply to the

בלעם כשאמר לו המלאך (במדבר כב לב) על מה הכית את אתונך מה עון שהכיתי את אתוני ואפילו צער בעלי חיים אין כאן שלא רבצה מחמת משאוי כבד כשלחצה רגלו אל הקיר למה לא היה לו להכותה והיה לו לומר מה עון עשיתי. אלא שהיה לו לחשוב שמא שלא ברצון הקב"ה שהוא לא נתן לו רשות אלא להגיד להם העתידות. שנא' (שם שם כ) ואם לקרא לך באו האנשים שתגיד להם העתידות. והקב"ה ראה ששמח אם יתן לו רשות לקלל את ישראל וזהו שאמר (שם שם לד) חטאתי כי לא ידעתי שאתה נצב לקראתי אדרבה איפכא מסתברא לפי שלא ידע שהוא נצב לקראתו לא חטא. אלא כך אמר חטאתי שלא שמתי על לב לדעת. שלא פשפשתי וחקרתי באיזה עון הוא. מכאן שיהא אדם ערום ביראה הואיל ומענישין אותו על שאין יודע (1a) שיש לדעת ולחקור שהרי לפני השליט לא תוכל לאמר כי שגגה היא ולא היה יכול

Sefer Hasidim (Parma), no. 1

angel's question, "Why have you struck your ass?" by saying, "What sin was there in striking my ass, seeing she crushed my foot against the wall . . . [for no good reason]? . . . How have I sinned?" But he should have thought that perhaps God was opposed, for He only gave him permission to foretell the future. . . . [Similarly Balaam] said "I have sinned for I knew not that you stood in the way against me" (Num. 22:34). Quite the contrary, the reverse conclusion should be drawn: because he was unaware that the angel stood against him, he did not sin. But [what he meant in saying "I have sinned" was] that "I have sinned in that I did not give heed to think, I did not probe and investigate what [other] sin might have caused this." From here we may infer that man must be cunning in the fear [of God] since they punish him for his ignorance; for one must know and probe, for in the presence of the Ruler you cannot acquit yourself by saying, "It was a sin committed out of ignorance . . ."

ספר חסידים (פרמה), ס' תתשנ"ו

תתשנ"ו. ג) מעשה בחסיד אחד שהיה בימי החמה שוכב לארץ בין הפרעושים ובימות החורף היה משים רגליו בכלי מלא מים עד שהיו רגליו רבוקים בקרח אמר לו חבירו למה אתה עושה כך הלא כתוב (בראשית ט ה) ואך את דמכם לנפשותיכם אדרש ולמה אתה מסתכן בנפשך אמר לו לא הטאתי עון כל כך ואי איפישר שלא הטאתי בעונות קלות ובשביל זה לא הייתי צריך לעשות לי ייסורין אלא (א) משיח סובל עונות שנאמר (ישעיה נג ה) הוא מחלל מפשעינו וגם הצדיקים גמורים סובלין ייסורין איני הפך שיסכול אדם עונותיי אלא אני ועוד [דף קמ"ג] אעשה חסר לרבים כשהצדיקים סובלין ייסורין נהנין רבים כגון (ב) מייסורי

Sefer Hasidim (Parma), no. 1556

It once happened that a *hasid* used to sit on the ground among insects in the summer, and in the winter, he would put his legs into a container filled with water until his legs became stuck in the ice. His friend asked him: "Why do you do that? Is it not written, 'For your life-blood, too, I will require a reckoning' (Genesis 9:5)? Why, then, do you jeopardize your own life?" [The *hasid*] said to him, "I myself have not sinned that much, but it is impossible that I have not committed minor sins. For those, I would not have to undergo such acts of suffering. But the Messiah suffers because of our sins, as it is said, "But he was wounded because of our transgressions" (Isaiah 53:5). Also, the perfectly Righteous bear suffering. I do not want anyone but me to suffer for any of my sins. In addition, I will do good for many others; when the Righteous endure suffering, many benefit...

ספר חסידים (פרמה), ס' מ"ח

מח.ט) מעשה בחסיד אחד שלא היה שוכב על מיטתו כל לילות שאשתו נידה אלא יושב או מוטה וישן כי אמר אם אשכב על מיטתי בהנאה נמצאתי ישן הרבה ועוד שמא אבוא לידי קרי אלא אישן בלא כר ובעינוי שלא אראה קרי והיה עומד בלילה ועוסק בתורה:

Sefer Hasidim (Parma), no. 48

Once there was a *hasid* who would not lie in his bed on the nights when his wife was a *niddah* (menstrually impure); rather, he would sleep sitting or reclining [in a chair], for he said, "If I lie comfortably in my bed, I would sleep too well and perhaps I might have a nocturnal emission. Rather I should sleep uncomfortably, without a pillow, so I will not see an emission." [Sometimes] he would stand all night studying Torah.

ספר חסידים (פרמה), ס' תתתע"ב

תתתעב. מעשה בהסיד אחר שביקש למלך שכל יהודי שישבע בשם שיקח מאותו יהודי י"ב פשי' ונתכוון שלא ישבעו לשקר כי באותה מדינה היו מוציאין שם שמים לבטלה ונשבעין לשקר בלא תביעת ממון וביקש מן המלך ונותן לו ממשלה כל יהודי שישבע בין באמת בין לשקר בלא תביעת ממון שיקח ממנו דינר כדי למנוע מפיהם שלא ישבעו לבטלה והשחידו בני המדינה לגרשו וגם בני המדינה נידוהו עד שהלך ולקח קרוביו ואוהביו והלך לארץ אחרת וכל אותם שנידוהו וגם זרעם לקו ומהם נהרגו ומהם נשרפו כי הוא נתכוון לטובה:

Sefer Hasidim (Parma), no. 1272

Once there was a *hasid* who requested that the king fine every Jew who took an oath 12 pennies [1 solidus]. And the *hasid* intended that this would lead Jews not to swear falsely because in that city Jews would take God's name in vain and swear falsely for matters that were not monetary ones. And the *hasid* asked and received authority from the king concerning every Jew who took an oath, whether truthfully or falsely in nonmonetary matters in order to prevent them from swearing in vain. And the inhabitants of that city wanted to exile him, and they excommunicated him until he went and took his relatives and allies and went to a different city. And all those who excommunicated him and their descendants were struck, some of them were killed and others were burned because he had meant well.

ספר חסידים (פרמה), ס' תתשע"ה

תתשעה. בעיר אחת היו שני בתי כניסיות והיה בא החכם לעיר פעם בוו פעם
בוו ואחר כך לא היה מתפלל אלא בקטן אמרו לו למה עזבת
הגדול ורבים ונכבדים בה אמר להם בכנסת הגדולה רצים הברכות והתהלות ותדיר
מעכבים התפילה בעונתה אבל בית הכנסת קטן אין כך. אומרים הברכות ותשבחות
במשך ואני מרויח להקב"ה כשאני מושך אני מונה באותו מזמור כמה אלפי"ן וכמה
בית"ן כמה כל אות ואות באצבעותיי ואחר כך כשאני הוור לבית אני נוהן פעם
למה כך וכך:

Sefer Hasidim (Parma), no. 1575

In one town there were two synagogues. When a sage would come to town sometimes he would go to one synagogue and at other times he would go to the other. Eventually he prayed only in the small one. People asked him, "Why did you stop going to the big one? It has many important people in it." He said to them, "In the big synagogue, they rush through the blessings and Psalms and frequently prevent the prayers from being said at the right time. That does not happen in the small synagogue. There they say the blessings and prayers of praise slowly, and I earn reward for the sake of the Holy One. When I say the prayers slowly, I count on my fingers how many alef's [A's], how many bet's [B's], how many of each and every letter there are in that particular Psalm. Afterwards, when I go home, I supply reasons why it is so."